

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351:342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.1>

Грущинська Н. М.

доктор економічних наук, професор, заступник директора
Навчально-наукового інституту неперервної освіти
Національного авіаційного університету

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І СОЦІУМУ ЯК ОСНОВНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті досліджено особливості взаємодії суспільства та влади, надано рекомендації щодо модернізації системи політико-адміністративного управління та розвитку громадянського суспільства в Україні. Об'єднуючою ланкою цих концепцій має стати визнання значущості партнерської взаємодії влади і суспільства для забезпечення соціально-економічного розвитку як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Загальновідомо, що відсутність або недостатній розвиток суспільства є головною перешкодою як демократії, так і державного управління. Розвиток громадянського суспільства – невід'ємна складова всіх демократичних правових держав світу. Однак, поза всякими сумнівами залишається і той факт, що суспільство не здатне самостійно забезпечити потреби населення в системі публічного адміністрування без ініціації, нормативної та контролюючої функцій держави. Становлення демократії в Україні можливо тільки у взаємодії суспільства та влади. Формування громадянського суспільства в умовах демократизації суспільного життя в країні набуває соціальної значущості, оскільки саме воно здатне здійснювати посередництво між правлячою елітою і населенням, сприяти формуванню інтеграційних зв'язків в системі «держава – громадянин».

Без суспільної підтримки держава не здатна в повній мірі проводити політичні та економічні реформи, навіть якщо їх мета – лібералізація політичних інститутів і розширення сфери ринкових відносин. Тільки правова держава може створювати громадянське суспільство, а демократичне суспільство здатне підтримати розвиток правової держави. Держава може сприяти становленню громадянського суспільства, а може і гальмувати його розвиток. Створення громадянського суспільства сприяє закріпленню стабілізаційного розвитку суспільства, створює умови для розвитку людини, захисту її прав і свобод. Взаємодія держави і соціуму виступають основною умовою формування громадянського суспільства. В той же час, взаємодія держави і громадянського суспільства є основою політичної та економічної стабільності.

Ключові слова: *влада, суспільство, взаємодія, громадянське суспільство, державна влада.*

Постановка проблеми. Визначальним елементом такої реальності і показником демократичності сучасної України виступає громадянське суспільство з його незмінними цінностями свободи, поваги до особистості, вільного вибору громадянином свого життя. Необхідність існування і розвитку структур громадянського суспільства обґрунтовується не в останню чергу тим, що в українському соціумі вже давно склалася і існує складна ситуація, пов'язана з посиленням впливу державних інституцій, формальних приписів і регламентів, корупційних схем. Істот-

но погіршує ситуацію також ситуація, яка склалася в Україні. Адже це призводить до уповільнення становлення громадянського суспільства в Україні.

Тому становленню громадянського суспільства має стати передумова формування і вільного розвитку багатьох структур, функціонування діяльності яких здійснювалася б поза державними і економічними інституціями. Йдеться про різні громадські ініціативи, неформальні організації тощо, які б були здатні координувати громадянське суспільство визнача-

ли можливості самоорганізації в українському соціумі, виступали б гарантом рівня самовираження і реалізації потреб особистості, добровільним об'єднанням людей навколо вирішення важливих життєвих проблем, поширення свободи в системі політичного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичною основою для написання дипломної роботи послуговували праці вітчизняних та зарубіжних вчених як: Авер'янов В.Б., Бандурка О.М., Василенко І.А., Воронько О.А., Давиденко В.П., Дзюндзюк В.Б., Дунаев І.В., Журавльова І.В., Козлов С.С., Манжула А.В., Матюхіна Н.П., Олуйко В.М., Плахотнюк Н.Г. та інших.

Метою статті є дослідження особливості взаємодії суспільства та влади, надано рекомендації щодо модернізації системи політико-адміністративного управління та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Динаміка розвитку структур громадянського суспільства в Україні значною мірою обумовлена активністю різних форм соціальної організації – формальної і неформальної, інституціалізованих утворень вільних людських асоціацій. Їх соціальна і політична ефективність свідчить про очевидний прогрес у формуванні цивілізованих форм людського життя. При цьому враховується також істотна різниця в змісті, цінностях, нормах, які характеризують різні типи соціуму та прояви його організованості.

Формалізація будь-якого суспільства здійснюється об'єктивно і закономірно шляхом дотримання норм та контролю тощо. В той же час, нормативним врегулюванням наскрізь формалізованого суспільства виступає сила влади. Вона є своєрідним елементом, який визначає функціонування соціальної системи. У структурно складних сучасних суспільствах ступінь їх формалізації та інституціалізації можна, в кращому випадку, лише стримувати активністю неформальних структур, самоорганізації і спонтанної самоорганізації, наслідком чого виступають різні форми людської солідарності. У разі відсутності неформальних зв'язків і неформальних організаційних структур в будь-якому суспільстві, слабкості структур громадянського суспільства формальні, офіційні все більше можуть вторгтися в повсякденне життя, створюючи невідповідні їй змісту форми економічної і бюрократичної раціональності. Природно, формалізація відносин в суспільстві, раціональна за своєю природою, є універсальним явищем,

яке проявляється як в людському житті взагалі, так і в політичній діяльності, зокрема. Однак людина в даному випадку виступає не як особистість, а як функціонер, при цьому відносини з іншими людьми виступають як позаособистісні. Незважаючи на те, що таким чином концентрується велика можливість координації різних видів людської діяльності, жорсткий контроль за всіма рішеннями і діями людей часто виступає неефективним і може привести до виникнення соціальної напруги. Варто зазначити й те, що в цілому в формалізації зосереджена можливість раціонального врегулювання конфліктів, досягнення урегульованої угоди, що в багатьох випадках дає суспільству шанс для демократичного, цивілізованого вирішення різних складних життєвих і політичних ситуацій [10].

Формально-інституціалізовані державні структури є неповними і не зовсім відповідають реальним процесам, що здійснюються в українському суспільстві. Вони не можуть зафіксувати всі способи взаємодії між людьми, регламентувати всі можливі зв'язки в соціумі. Тому цілком закономірним є те, що в українському суспільстві, особливо в кризові, екстремальні періоди його розвитку відбувається посилення автономного простору міжособистісного спілкування. Поряд з формалізацією істотним чинником суспільного і політичного життя завжди залишаються процеси спонтанної самоорганізації.

«Спонтанні порядки» (термін Ф. Хайєка) виступають невід'ємним елементом громадянського суспільства. В їх основі – завжди окрема людина як вільна, самодіяльна істота, а також приватна власність і підприємництво, політична та інтелектуальна свобода, демократія, право, спонтанно сформовані людством в ході його розвитку. Спонтанні порядки виступають продуктом процесів самоорганізації та саморегулювання в суспільстві. Їх активність і ефективність є незмінним атрибутом громадянського суспільства. Наслідком реалізації процесів самоорганізації в суспільстві виступає формування структур громадянського суспільства, що проявляється в активності неформальних об'єднань, різних асоціацій, культурних об'єднань, наукових співтовариств тощо.

Природно, громадянське суспільство не передбачає різкого протиставлення офіційних і неофіційних, неформальних структур. Вони можуть протистояти, відрізнятися між собою цілями і завданнями, але вони також можуть співіснувати, доповнюючи функціонування один

одного. В певній історичній ситуації спостерігається швидке перетворення неформальних, спонтанних структур у формальні: тоді вільні асоціації трансформуються в суворо регламентовані об'єднання з чіткими програмами, статутами, умовами членства. Слід враховувати також і те, що результати діяльності спонтанних сил в суспільстві часто бувають непередбачуваними: спонтанність в суспільстві не може бути гіпертрофованою, тому що в цьому ховається небезпека для самого суспільства [11].

Слід зазначити, що в Україні процес формування громадянського суспільства йде дуже повільно, адже супроводжується багатьма протиріччями і конфронтацією, неефективним використанням організаційного потенціалу українського суспільства (соціуму). Багато в чому динаміка розвитку громадянського суспільства залежить від співвідношення різних соціальних сил, від наявності умов, необхідних для більш повної реалізації потенціалу кожної людини. Незважаючи на різні перешкоди, в сучасній Україні існує реальна перспектива поступової трансформації жорстко організованої ієрархічної системи в соціум, який дозволяє людям самим будувати своє життя, де існує реальна можливість вибирати з різних форм життєдіяльності ті, які відповідають їх інтересам. Безумовно, така трансформація пов'язана з усвідомленням особистістю своєї самоцінності, своєї відповідальності за конкретні дії, а також реальним розвитком свободи. Спонтанні, неконтрольовані з боку влади зусилля індивідів, самоорганізація людей можуть бути фундаментом складної системи економічної і політичної діяльності. Орієнтовані на конкретну людину, особистість і її свободу, вони оберігають суспільство від руху до тоталітаризму.

У перспективі створення емансипованих форм життя, незалежних від формальних структур і державної влади, громадянське суспільство передбачає розвиток мережі вільних асоціацій, товариств, спонтанних порядків, засобів комунікації. Вони, звичайно, нижчі за організаційним рівнем, ніж державні інститути і формалізовані структури, мають більш слабку структурованість, проте більш ефективними з точки зору удосконалення людини, того життєвого і культурного простору, в якому вона існує. Очевидним є також і те, що без зрілого громадянського суспільства неможливо побудувати правову демократичну державу. Адже тільки внутрішньо вільні, свідомі, небайдужі

і активні громадяни здатні спільно контролювати державу, утримувати її від прагнення до розширення владних повноважень за рахунок наступу на цивільні права і тим самим, сприяти реалізації принципу «Держава для людини, а не людина для держави».

Сила громадянського суспільства виростає в певні періоди історичного розвитку, в ситуаціях політичної та психологічної нестабільності, під час, коли слід робити вибір перспективи подальшого розвитку. Події останніх років в Україні яскраво підтверджують це. Соціально-політичний стан, в якому зараз перебуває Україна, зумовили те, що найбільш ефективною частиною в даних умовах стали добровільні об'єднання громадян, різні громадські ініціативи, асоціації небайдужих громадян. Це – утворення, які виникають і активно функціонують на основі особистісної ініціативи, людських зв'язків, взаємодопомоги, без особливої підтримки держави або офіційних структур, тобто на основі горизонтальної (а не вертикальної) взаємодії. Власне, так створюється структура громадянського суспільства. Зокрема, в умовах воєнного конфлікту, роль підтримки української армії і мирного населення відіграють волонтерські організації, які займаються постачанням всього необхідного для армії, громадянські ініціативи типу «білих беретів» – добровільних об'єднань лікарів і медиків. Це – альтернативні структури, які доповнюють функціонування державних органів, а часто замінюють їх через невисоку ефективність або недостатню динамічність. Цим об'єднанням властивий широкий спектр діяльності, необхідний та актуальний в сучасних умовах. Йдеться про допомогу армії, допомогу при надзвичайних ситуаціях, гуманітарної допомоги потерпілим, благодійність, збір коштів для відправлення на лікування поранених тощо. Така активність високо оцінюється українським суспільством, що дуже показово для висновку про моральну зрілість самого українського суспільства [12].

Важливо усвідомлювати, що активне входження людської ініціативи в різні сфери суспільного життя є чинником національної ідентифікації. Кожна активна і свідомо людина відчуває себе причетною до України і до української нації. Окремий аспект проблеми – це перетворення українського етносу в політичну націю.

Одночасно в суспільстві формується нове мислення і нова система європейських цінностей. Завдяки силі громадянського суспіль-

ства Україна повинна стати демократичною державою. В Україні є стійкі історичні традиції демократичного розвитку, європейське покликання, а її люди висловлюють прагнення рухатися в напрямку європейських цінностей і стандартів. Сьогодні практично нове значення і нові смисли набувають такі поняття, як свобода, незалежність, гідність. Людина завжди повинна залишатися людиною, громадянином своєї країни, з загостреним почуттям власної гідності. Недарма наша революція називається Революцією гідності. Крім того кожна людина повинна нести відповідальність за свої дії і вчинки.

Сьогодні українське суспільство стоїть перед проблемою інтенсифікації громадянських рухів, які концентрують соціальну енергію людей, об'єднання їх активності з відродженням національно-демократичних сил, зміцнення проєвропейської, ліберально-демократичної ціннісної системи. Організаційні структури громадянського суспільства поступово повинні перетворюватися в модель українського соціального та політичного життя. Необхідною умовою формування повноцінного громадянського суспільства в Україні має бути також оновлення правлячого класу, політичних еліт, як в середовищі влади, так і в середовищі опозиції. Йдеться про потребу формування фактично нового покоління, яке в майбутньому буде грати ключову роль в суспільно-політичному житті України.

Безумовно, говорити про повноцінність і дієздатність потужного «Громадянського капіталу» в Україні – це перебільшення. Однак досить істотним стає початок розмежування двох «паралельних світів» – політичної реальності, в якій живе політичний клас, і життя звичайних людей. Останні громадянські акції в Україні свідчать про те, що суспільством політика починає сприйматися не в межах – влада-опозиція, а в інших, таких як: людина і держава, народ і влада. Люди захищають базові цінності, які повинні бути в основі суспільного життя. Вони фактично виступають проти політичного класу, пов'язаного з привілеями та необмеженого ніякими моральними принципами споживання і відчуження від потреб суспільства. Громадянська покладається вже не на офіційні інституції, навіть не на політичні сили і структури, а на себе, свої можливості і своє бачення справедливості [13].

Безсумнівно, альтернативні протестні рухи характеризують процес зміцнення автономних структур громадянського суспільства в Україні.

Наявність будь-якої альтернативи свідчить про можливість вільного існування соціуму, врахування інтересів окремого індивіда, про прагнення формувати такі основи діяльності, які не мають нічого спільного з авторитаризмом і тотальною регламентацією людських взаємин з боку владних структур, політичних сил і офіційних інститутів.

Процес формування громадянського суспільства в Україні супроводжується численними суперечностями і конфронтацією, неефективним використанням організаційного потенціалу українського суспільства. При цьому динаміка розвитку громадянського суспільства залежить від співвідношення різних соціальних сил, від наявності умов, необхідних для найбільш повної реалізації потенціалу кожної людини.

Як негативний прояв суспільного життя в Україні можна сприймати те, що тут партії і політичні сили, як правило, в повній мірі не спираються на громадські рухи. Громадянське суспільство реалізується тоді, коли будь-яка політична партія матиме розгалужену мережу соціальних організацій, людських об'єднань, асоціацій. До того ж самі партії повинні бути демократичними, без притаманного багатьом з них авторитаризму, категоричності і однозначності в оцінках і діяльності, без ігнорування громадянських рухів. Аксиомою повинен бути висновок, що держава існує для людей, а не тільки для політиків чи бізнес-еліт.

Цивільний сектор повинен заявляти про свою життєздатність не тільки в акціях чи протестах, а виходити більш активно на політичну арену. Тим більше, що зараз в Україні йде процес зміни політичного покоління і багато молодих людей, які активно беруть участь в громадських організаціях, повинні виходити на арену політичного життя і голосно заявити про себе і про інтереси суспільства [14].

На жаль, через неусвідомлення необхідності демократичних реформ частиною українського суспільства, формування громадянського суспільства в Україні здійснюється повільно. Тому ситуація з формування громадянського суспільства в Україні істотно відрізняється від того, що відбувається в країнах Західної Європи. Істотні проблеми виникають і в зв'язку з домінуванням авторитарного принципу формування владних інституцій, який відображається і на створенні громадських організацій. Як відомо, країни Західної Європи, громадянське суспільство яких вже знаходиться на істотно вищому етапі розвитку і має досить тривалу

історію свого формування, законодавчо врегулювали європейські стандарти громадянського суспільства. Для того щоб зменшити негативні тенденції в процесі становлення українського громадянського суспільства доцільно, на нашу думку, здійснити такі заходи:

- провести моніторинг діяльності об'єднань громадян з точкисору їх ефективності в структурі українського суспільства і ліквідувати ті з них, які не працюють;

- спростити процедуру реєстрації об'єднань громадян;

- удосконалити систему виборів народних депутатів України депутатів місцевих рад.

У демократичній державі розуміння громадянського суспільства має виходити за рамки самого громадянського суспільства і його інституцій. Воно повинно характеризувати такий стан суспільства, в якому вільно реалізуються основоположні права і свободи людини через різноманітні форми публічної громадської активності та процеси самоорганізації. Об'єктивним механізмом, який стимулює розвиток громадянського суспільства в Україні, повинен бути діалог, дискурс і партнерство між різними соціальними і політичними силами. Без розвинутого громадянського суспільства, зокрема, без створення належних умов для забезпечення свободи слова, вільного вираження поглядів і переконань, свободи об'єднань, свободи зборів, участі громадян в управлінні державними справами та місцевому самоврядуванню, влада не створить умов для забезпечення функціонування різних моделей демократії, яка в єдності з безпосередньою або представницькою демократією є умовою успішної модернізації, європейської інтеграції та розвитку.

Для поліпшення розвитку громадянського суспільства в Україні в даний час необхідно [15]:

- впровадження максимальної відкритості, прозорості та підзвітності суспільству органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;

- зростання соціального капіталу для підвищення рівня довіри і взаємодії в суспільстві;

- створення сприятливих умов для створення і функціонування інститутів громадянського суспільства;

- забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, зокрема, шляхом створення умов для широкого ефективного представництва інтересів громадян в органах

виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій (діалогу) із громадськістю з приводу важливих питань життя суспільства і держави;

- впровадження цивільного контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію;

- сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури [66, с. 58].

Таким чином, розвиток громадянського суспільства в Україні має орієнтуватися на європейські стандарти забезпечення та захисту прав і свобод людини, на практику самоврядування, справедливості, відкритості, прозорості та підзвітності інститутів влади, створення умов для реалізації різних громадських інтересів, в тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощої форм їх вираження (громадські ініціативи, громадські рухи, асоціації, об'єднання).

У перспективі створення емансипованих форм життя, незалежних від формальних структур і влади, громадянське суспільство передбачає розвиток мережі вільних асоціацій, об'єднань, спонтанних порядків, засобів комунікації, незалежних від влади. Вони, природно, нижче по організаційному рівню, ніж державні інститути і формалізовані структури і мають більш слабку структурованість, але є більш ефективними з точки зору удосконалення людини, того життєвого і культурного простору, в якому вона існує.

Безумовно, громадянське суспільство в Україні має всі перспективи динамічного розвитку, особливо, якщо враховувати те, що потенціал активності в українському суспільстві останнім часом дуже високий, зокрема, по відношенню до оцінки дій влади. Але обов'язковою умовою розбудови громадянського суспільства виступає орієнтація на європейські стандарти і дотримання їх в суспільному житті. Формування громадянського суспільства не може бути механічним процесом. Для того щоб воно відбулося в Україні, потрібні нові ідеї, нові люди, глибока, серйозна інтелектуальна робота, створення нових організаційних сил і структур, які структурують українське суспільство і сприятимуть утвердженню європейської системи цінностей, домінування права і визнання цінності людини та її життя.

Висновки. Демократія і громадянське суспільство нерозривно взаємопов'язані між

собою: без демократії неможлива участь громадянського суспільства в публічному адмініструванні. Повноцінна демократія можлива тільки в тому випадку, якщо існує громадянське суспільство, здатне використовувати її як інструмент оновлення держави. З іншого боку, саме існування громадянського суспільства, що керується у своєму житті правилами, встановленими державою, буде стабільним і продуктивним, якщо в розпорядженні громадянського суспільства є демократія як вирішальний засіб його впливу на державу. В ході еволюції відбувається постійний розвиток як держави, так і суспільства, а також їх взаємовідносин, які будуються на різних принципах домінування, взаємодії або неузгодженості.

Встановлено, що в Україні, що вступила на шлях глибоких реформ, формується перехідний, що розвивається тип суспільства, особливості взаємодії якого з владою залежать від характеру владних структур, політичного режиму, політичної культури суспільства тощо. В той же час, сьогодні Україна переживає труднощі через спроби влади нав'язати відразу готову модель зрілої демократії, незважаючи на історичний досвід, умови та ментальність нації. Це пояснюється тим, що демократичні зміни почалися в умовах несформованості багатьох передумов переходу до неї. Відсутність всенародного обговорення комплексних проектів демократичних перетворень, нерозвиненість форм контролю за владою та посадовими особами відводить населенню роль пасивного спостерігача. Але в будь-якому випадку громадянське суспільство виступає важливим чинником демократизації держави і всього соціуму.

Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії державних органів влади з суспільством змогу зробити висновок, що правові основи залучення громадськості у сферу державного управління закладені. Підтвердженням цього є чинні закони, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які закріплюють основні засади участі громадськості у цій сфері. На підставі аналізу нормативних актів доведено, що існуюча нормативно-правова база потребує вдосконалення, зокрема щодо механізмів взаємодії державних органів з громадськістю в процесі прийняття рішень та надання громадськості реальних повноважень у сфері державного управління.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 02.07.2015. URL: № 577-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19>
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
4. Про порядок висвітлення діяльності в органах державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/539/97-%D0%B2%D1%80>
5. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
6. Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 29.08.2002 № 1302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2002-%D0%BF>
7. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF>
8. Про роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості у своїй діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодії із засобами масової інформації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2004 № 759-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2004-%D1%80>
9. Бабінова О. О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. К., 2006. 232 с.
10. Бліхар М. М. Правові засади взаємодії органів судової влади та громадянського суспільства: боротьба за верховенство права та незалежність суддів. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2022. С. 84–86.
11. Громадянське суспільство : проблеми і напрями інституційного розвитку / уклад. : Ю. П. Сурмін, Т. П. Крушельницька, В. В. Карлова та ін. ; за заг. ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2008. 56 с.
12. Динник І. П. Взаємовідносини держави та суспільства в контексті сучасних дослідницьких підходів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 9.

- 13.Каблак П. І. Значення громадянського суспільства та демократії у становленні взаємодії судової влади і громадськості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 2. Том 3. С. 161–166.
- 14.Леухіна А. Взаємодія між об'єднаннями громадян та інститутами держави: концепція й можливі моделі. URL: www.library.ukma.kiev.ua
- 15.Наливайко Л. Р., Олійник В. М. Теоретико-правова характеристика взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2019. 192 с.
- 16.Ткачук М. Держава та громадянське суспільство. Динаміка їхньої взаємодії в Україні. URL: www.spa.ukma.edu.ua/
- 17.Теребун О. С. Концептуалізації взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 3. С. 119–122.
- 18.Chambers S., Kopstein J. Bad civil society. *Political Theory*. 2001. 29(6). Pp. 837–865.
-

Hrushchynska N. M. Interaction of the state and society as the main condition for the formation of civil society

The article examines the peculiarities of interaction between society and government, provides recommendations for the modernization of political and administrative management and development of civil society in Ukraine. The unifying link of these concepts should be the recognition of the importance of partnership between government and society to ensure socio-economic development at both the national and regional levels. It is well known that the absence or underdevelopment of society is a major obstacle to both democracy and governance. The development of civil society is an integral part of all democratic states governed by the rule of law. However, there is no doubt that society is not able to meet the needs of the population in the system of public administration without the initiation, regulatory and supervisory functions of the state. The formation of democracy in Ukraine is possible only in the interaction of society and government. The formation of civil society in the conditions of democratization of public life in the country acquires social significance, because it is able to mediate between the ruling elite and the population, conducive to the formation of integration ties in the system "state – citizen". Without public support, the state is not able to fully carry out political and economic reforms, even if their goal is to liberalize political institutions and expand the sphere of market relations. Only the rule of law can create a civil society, and a democratic society can support the development of the rule of law. The state can be conducive to the formation of civil society, and can slow down its development. The creation of civil society contributes to the consolidation of the stabilizing development of society, creating conditions for human development, protection of its rights and freedoms. The interaction of the state and society is the main condition for the formation of civil society. At the same time, the interaction between the state and civil society is the basis of political and economic stability.

Key words: power, society, interaction, civil society, state power.